

5. Fridman O. The Danger of Russian Hybrid Warfare. London: H.C. Hurst & Co, 2017 [Електронний ресурс]. URL: http://www.cicerofoundation.org/lectures/Ofer_Fridman_The_Danger_of_Russian_Hybrid_Warfare.pdf (дата звернення: 07.05.2021).

6. Holmes M. Rebuilding the forge: reshaping how the air force trains fighter aviators. War On The Rocks. 2019 [Електронний ресурс]. URL: <https://warontherocks.com/2019/01/rebuilding-the-forge-reshaping-how-the-air-force-trains-fighter-aviators/> (дата звернення: 09.05.2021).

7. NATO unveils new joint air power strategy [Електронний ресурс]. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_156372.htm (дата звернення: 08.05.2021).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-078-0-23>

АНГЛОМОВНА МОВЛЕННЄВА ПОВЕДІНКА ЯК ІНДИКАТОР МЕТАКОГНІТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОРЯКІВ

Огородник Н. Є.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови в судновій енергетиці
Херсонська державна морська академія
м. Херсон, Україна*

З розвитком постіндустріального суспільства та домінування інформаційного сектору економіки, зосередженого, головним чином, на оперуванні інформацією – її виробництві, зберіганні, обробці, обміні й споживанні, суттєвих змін зазнає спосіб життя людини та світоустрій в цілому. Закономірно, формується певна цивілізаційна парадигма: інформація стає рушійною силою розвитку і прогресу, й відповідно, спонукає до інтелектуальної активності.

З превалюванням інтелектуальних видів діяльності, за припущенням учених, змінюватиметься сама сутність людини та зростатиме новий тип людей: Homo sapiens з *людини розумної* поступово перетворюватиметься у Homo intelligens – *людину тямущу* [1, с. 317; 5, с. 482], інакше кажучи, інтелектуала – людину розумової праці, з високо-розвиненим інтелектом і аналітичним мисленням [2].

Високо ефективна в інформаційно-аналітичній діяльності така людина зазвичай здатна добре й швидко міркувати, схоплюючи суть

речей, а, за потреби, спроможна також докладно обмірковувати й обґрунтовувати свої дії. Тож, серед її ділових якостей урівні з дотепністю і кмітливістю значаться також розсудливість і розважливість, які разом створюють корисну основу як для швидкого та своєчасного реагування, так і для прийняття складних, виважених, ретельно перевірених рішень. Посилювані навичками та вміннями колективно-компетентнісної взаємодії на основі ефективної комунікації англійською мовою такі ділові якості є на сьогодні практично неоціненними.

Фахівців саме такого рівня потребує й сучасна мореплавна галузь. Відзначаючи докорінні технічні зміни, що відбулися у світовому флоті за останні десятиліття стосовно безпечної експлуатації судна і, насамперед, безперебійного функціонування суднової енергетичної установки (СЕУ) як головного бортового комплексу та інших загальносуднових систем і механізмів, експерти з питань підготовки суднових механіків водночас вказують на парадоксальність наслідків модернізації флоту [3].

З одного боку, очевидними є прогресивні зміни завдяки автоматизації процесів керування та контролю за ефективною роботою суднових технічних засобів. Доведено, що автоматизоване устаткування та комп'ютерно-інтегровані технології забезпечують надійність і безпеку експлуатації та обслуговування суднової техніки, знижуючи вірогідність помилки через систему централізованого контролю. Сучасні програмно-апаратні комплекси уможливають не лише автоматизовані керування і контроль, але й діагностику, ба більше – безрозбірну діагностику, коли технічний стан (рівень зносу й пошкодження) суднового обладнання визначається без його розбирання чи руйнування.

З іншого боку, згідно даних ергономіки, автоматизація не тільки не виключає людський фактор, а, навпаки, посилює його. За свідченнями фахівців, через багаторазове збільшення обсягу інформаційного потоку (особливо в критичних ситуаціях), суттєво втрачається якість обробки даних. Через окремі наслідки автоматизації, як-от скорочення екіпажу (омріяна мета судновласників) та втрату органолептичних, тобто одержуваних через органи почуттів характеристик поточного стану обладнання, утруднюється процедура логічного аналізу показників. Евристичний спосіб обробки великих обсягів інформації є досить не надійним через його певну приблизність і неточність, тому на сьогодні вкрай затребуваними, на думку дослідників, стають механіки зі сформованими аналітичними здібностями, оснащені міждисциплінарними технологіями, здатні виходити за рамки спеціалізованої підготовки та розв'язувати нові, раніше не відомі проблеми [3]. В умовах міжнародного екіпажу неостаннє місце у ланцюгу перерахованих

цінних якостей сучасного моряка належить також умінню успішного англomовного спілкування. Позаяк англійську визнано робочою мовою на судні, рівень володіння нею нерідко стає вирішальним фактором успішності колективних обговорень нагальних професійних питань, а також умовою ефективних пошуків термінових відповідей на виклики, що постають у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Між тим, дослідники вищої професійної освіти, морської зокрема, відзначають її вкрай недостатню увагу формуванню вмінь приймати рішення в умовах невизначеності. Сучасний навчальний процес з диференційованим викладанням різних дисциплін практично не має проєкцій у реальну професійну діяльність, котра, зазвичай, характеризується вираженою міждисциплінарністю.

Тож, озброєні розрізненими знаннями молоді фахівці почуваються абсолютно безпорадними, опиняючись у ситуаціях, коли фактичний стан речей не збігається з наявними знаннями про це і зовнішній виклик не отримує протидії через відсутність досвіду реагування на нього [4, с. 312]. Додамо до цього ще один надважливий фактор – фактор невпевненого спілкування англійською мовою, що є цілком закономірним в умовах надзвичайної ситуації з певним ступенем невідомості та браку знань, і становище практично перетворюється на патове.

Зрозуміло, що в умовах високої невизначеності щодо розвитку ситуації, особливого значення набувають уміння скеровувати власні розумові зусилля на пошук адекватного рішення виниклих проблем. Здатність самостійно виробляти у себе необхідні компетентності визначається науковцями як метакомпетентність [4, с. 312]. Вище вже йшлося про те, що розвиток метакомпетентностей закладає основи майбутньої затребуваності на ринку праці завдяки їх міждисциплінарному, а отже універсальному характеру, що уможливорює вирішення будь-яких професійних і життєвих проблем. І майже неоціненними вони стають, якщо підкріплені високого рівня сформованості англomовною комунікативною компетентністю в професійному спілкуванні.

Чималу роль у розвитку метакомпетентностей відіграють когнітивні процеси, точніше, мислення і метамислення. Саме механізм мислення, на думку вчених, відіграє найважливішу роль у формуванні здатності пристосовуватися до мінливих умов, критично сприймати реальність і приймати оптимальні рішення. Через неможливість хоч як прогнозувати розвиток подій в умовах повної невизначеності, виникає потреба в альтернативних способах стимулювання власної розумової активності для переформатування своїх психічних процесів та налаштування їх на інакший, принципово відмінний від раніше усталеного алгоритм функціонування.

Учені запевняють, що змінювати формат власного мислення допомагає механізм *метамислення*, як такий, що є на рівень вищим за наявний, на чому акцентує давньогрецький префікс *мета-* (μετά-) зі значенням *услід, за, після*, вказуючи на наступність у розвитку та прояві. Вартою уваги є також позиція, за якою усі метапроцеси диференціюються не лише за критерієм їх більшої складності, а також за їх спрямованістю, тобто предметом впливу [4]. Найбільш повноцінно вони розкриваються, функціонуючи в системі, сукупно з усіма іншими властивостями й якостями особистості, задіяними у розв'язання певної задачі.

Отже, як здатність пізнавати, аналізувати, а також змінювати власний спосіб мислення, максимально пристосовуючи його до вирішуваної проблеми, метамислення здійснює водночас як когнітивну, так і регулятивну функції, виступаючи інтегративним механізмом регуляції діяльності та поведінки особистості, а також засобом розв'язання, здавалося б, нерозв'язуваних проблем.

Досить обнадійливими є результати сучасних наукових досліджень з питання розвитку метакогнітивних здібностей у студентів. Зокрема, діагностика рівня розвитку рефлексії, визнаної головним показником метамислення, що забезпечує свідоме самоспостереження з подальшими переосмисленням і перетворенням, виявила стійку тенденцію до зростання проценту студентів з її високим і середнім рівнем прояву за умов використання спеціальних технологій навчання [4].

Крім того, накопичені у психології дані про тісний взаємозв'язок між мисленням та мовленням свідчать на користь діагностики метамислення студентів шляхом спостереження за їх мовленнєвою поведінкою. В умовах майбутнього професійного середовища таким об'єктом стає англомовна мовленнєва поведінка. Як індикатор особливостей розумової діяльності, а також як їх безпосереднє словесне вираження, мовленнєва поведінка виступає повноцінним матеріалом для розпізнавання метакогнітивних здібностей. Серед критеріїв оцінки метамислення дослідниками висувуються такі мовленнєві дії, як вміння розробити план діяльності; визначити проблему, сформулювати цілі та завдання; окреслити контекст роботи; узгоджувати діяльність з кінцевим результатом та вимогами; усвідомити (вербалізувати) «глухі», або безвихідні напрямки діяльності; міняти стратегії; оцінювати успішність діяльності [4, с. 313]. Спроможність до даних дій свідчить про здатність до свідомої регуляції власної розумової діяльності й, відтак, підтверджує прямий кореляційний зв'язок між мовленнєвими і метакогнітивними вміннями фахівця.

Література:

1. Богданова Н. Г. Проблема самореалізації людини у сучасному інформаційному суспільстві / Н. Г. Богданова // Гілея: науковий вісник. – 2017. – Вип. 126. – С. 316-319. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2017_126_78
2. Великий тлумачний словник сучасної мови // URL: <https://slovnuk.me/dict/vts>
3. Костылев И. И., Мясников Ю. Н., Петухов В. А. Совершенствование подготовки судовых механиков – требование времени // Атомная стратегия XXI. – 2014. – № 91. – С. 20–21. URL: <http://www.proatom.ru/files/as91.pdf>
4. Чернявская В. С., Самойличенко А. К., Несмеянов С. Г. Опыт разработки критериев и показателей метамышления, как категории востребованности выпускника, в условиях реализации кросс-технологий // Мир науки, культуры, образования. – № 6 (37). – 2012. – С. 312–313.
5. Masuda Y. Hypothesis on the genesis of homo intelligens / Y. Masuda // Futures. Guilford, 1985. – Vol. 17, № 5. – P. 479–494.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-078-0-24>

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ХРОНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Полудьонна Н. С.

*кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри філософії права та юридичної логіки
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Дистанційна технологія, як форма організації навчального процесу в системі вищої освіти України, за сучасних умов як ніколи актуальна. В загальних положеннях Закону України «Про освіту» (ст. 9, п. 4) офіційно закріплено розуміння поняття «дистанційна освіта», а саме: «це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що